

PROPER NOUNS IN ROMANIAN AND GERMAN. A CONTRASTIVE APPROACH

Alina PĂDUREAN, Assistant Professor, PhD, "Aurel Vlaicu" University of Arad

Abstract: When a Romanian native thinks about German, s/he would definitely say that there is no connection between these two genetically different languages. In spite of all beliefs, there are similarities between Romanian and German. Contrastive studies deal with the identification of differences, but also of similarities between genetically related and non-related languages. In the following study, we have tried to identify both similarities and differences in terms of proper nouns between Romanian and German. We have analysed the noun on two levels: semantic and morpho-syntactic level. The declination of proper nouns is also an aspect worth to be taken into consideration. The findings are revealed in the study below.

Keywords: contrastive studies, proper nouns, declination, morphologic-syntactic and semantic approach.

Substantivele proprii denumesc obiecte, considerate izolate, pentru a le putea distinge de celelalte obiecte de același fel (*Ioana, România, Petra, München*). Substantivele proprii se deosebesc de cele comune prin faptul că prezintă un sistem de denotație suplimentară. Această denotație are un caracter mai restrâns, fiind limitată la anumite clase de obiecte: persoane, animale, locuri etc (GALR, 2005: 118).

Substantivele proprii se deosebesc de cele comune prin anumite caracteristici semantice, morfosintactice, însă și prin ortografierea acestora. Substantivele proprii se scriu cu inițială majusculă în limba română, fapt ce le deosebește de substantivele comune. Această trăsătură nu este valabilă pentru limba germană, deoarece toate substantivele se ortografiază cu inițială majusculă. Între cele două tipuri de substantive se situează substantivele aflate la limita celor două clase, ce au un statut intermediar, neprecizat și controversat (Avram 2001:31). Alături de acestea observăm că anumite substantive din ambele clase cunosc procedeul de trecere înspre o altă clasă (Mihut, 1996:28-29). Aceste treceri au loc în ambele direcții și în ambele limbi.

Substantivele cu statut intermediar sunt nume de dansuri populare, nume de rase, numele lunilor anului. Acestea se scriu cu inițială minusculă (*hațegana, ionatan, ianuarie*).

*Într-o seară de la începutul lui iulie 1909, [...].
(An einem Abend am Anfang Juli 1909)*

(Enigma Otiliei, p. 25)

La trecerea dintr-o clasă în alta, substantivele își modifică statutul. Astfel, substantivele proprii devin comune prin *eclipsă* (Avram, 2001:31), adică într-un grup nominal în care numele propriu este atribut, se elimină substantivul comun determinat al cărui sens îl preia fostul nume propriu. Aceste substantive proprii devenite comune se vor scrie cu inițială minusculă: *un trădător ca Iuda – un iuda, eine Flasche Champagnewein – eine Champagne*.

Diferențele culturale dintre spațiul românesc și cel german sunt evidente în exemplul de mai jos. Românii înțeleg că este vorba despre țigările *Carpați*, în timp ce pentru germani este necesară precizarea produsului despre care este vorba.

Ce-aș putea să schimb / Unul dintre frați / Pentru un Carpați.

(*Vulpea*, p. 82)

Was könnt ich mit euch tauschen / Einen meiner Brüder / Für eine Zigarette.

(*Der Fuchs*, p. 107)

Substantivele comune devenite proprii își pierd caracterul de substantive numărabile și devin incompatibile cu articolul nehotărât.

1. Caracteristici semantice

Substantivele proprii sunt lipsite de sens în afara actului denominativ de individualizare a unui anumit obiect. Ele dobândesc o semnificație anume, legată exclusiv de obiectul pe care îl individualizează, într-un anumit context și la un anumit moment.

Substantivele proprii pot fi clasificate în mai multe subcategorii. Aceste subcategorii sunt valabile și pentru limba germană (DUDEN, 2005:150):

- nume proprii de persoană / antroponime: *Mihaela, Ionescu, Johann, Müller*;
- nume de animale / zoonime: *Grivei, Moritz*;
- nume de locuri / toponime: *Europa, România, Dunăre, Bucegi, Deutschland, Donau, Alpen (Alpi)*;
- nume de corpuri cerești / astronime: *Saturn, Merkur*;
- nume de sărbători: *Crăciun – Weihnachten, Rusalii – Pfingsten*;
- nume de evenimente (istorice sau culturale): *Primul Război Mondial – der Erste Weltkrieg, Iluminismul – Aufklärung*;
- nume administrative: *Electroputere, das Deutsche Fernsehen (Televiziunea germană)*
- nume comerciale: *Lido, Metro, Nestle*;
- titluri de opere, texte științifice: *Moromeții, Faust*.

Vom da doar un exemplu pentru toate subcategoriile mai sus menționate, deoarece nu există diferențe între ele.

Îi spune mamei: DELTA DUNĂRII.

(*Vulpea*, p. 27)

Sie sagte zu ihrer Mutter: DONAUDELTA.

(*Der Fuchs*, p. 33)

2. Caracteristici morfosintactice

Substantivele proprii din ambele limbi prezintă categoriile gramaticale specifice substantivului: *gen, număr, caz și determinare*. Trebuie să precizăm că aceste categorii au anumite particularități datorate specificului denominativ al substantivelor proprii. Legat de analiza contrastivă a substantivelor proprii din cele două limbi aflate în atenția noastră,

precizăm că există anumite diferențe privind atât numărul, genul, cât și determinarea substantivelor. Aceste diferențe vor fi discutate pe parcursul studiului nostru.

Substantivele proprii cunosc toate cele trei categorii de *gen*. Întâlnim și în acest caz o clasificare în funcție de subclasa din care face parte substantivul:

- *numele de persoană și numele de animale* se încadrează doar la genul masculin (**Petru** – **Peter**, **Azorel** – **Moritz**) sau la genul feminin (**Anca** – **Karina**, **Joiana** – **Mitzi**). Nu există nicio regulă care să interzică folosirea numelor masculine pentru persoane de sex feminin, însă nu este o practică foarte uzitată;
- *cele mai multe toponime* al căror gen este fixat, fie după numele comun, fie după formă, sunt în limba română de gen feminin (**această Românie**) sau neutru (**acest Criș**) și doar numele de locuri cu formă de plural admit context masculin (**acești Carpați**). În limba germană situația diferă, deoarece genul este atribuit pe subclase de substantive. Astfel, de genul masculin sunt majoritatea *numelor de munți* (**der Vesuv** – **Vezuviu**, **der Mt. Everest** – **Everest**, **der Caucazus** – **Caucaz**), unele *nume de râuri, fluvii și oceane* (**der Nil**, **der Rhein**, **der Atlantik**), de genul feminin sunt majoritatea *numelor de râuri și locuri* (**die Seine** – **Sena**, **die Themse** – **Tamisa**), iar de genul neutru sunt *numele de continente, țări* (există și câteva excepții), *insule* atunci când primesc articolul zero (**Europa**, **Rumänien**). După cum putem observa în exemplele mai sus menționate, cazurile de corespondență între cele două limbi sunt destul de rare. În limba română nu avem substantive toponime la masculin, iar în ceea ce privește genul feminin și neutru, substantivele toponime nu au același gen în limba sursă și în limba țintă, fapt ce ar putea pune probleme vorbitorilor nativi de limba română.

O altă diferență între cele două limbi o constatăm la nivelul terminațiilor folosite pentru prenume. În limba română, la prenumele feminine întâlnim terminația vocalică *-a* (**Maria**, **Anca**, **Dorina**), folosită și la unele masculine (**Mircea**, **Toma**). Masculinele se remarcă prin prezența terminației vocalice *-ă* folosită la diminutive (**Petrică**, **Lică**). În limba germană însă, prenumele feminine pot primi și terminații consonantice (**Adelgard**, **Beate**, **Carin**) neexistând terminații specifice pentru marcarea genului ca în limba română.

Referindu-ne la categoria *numărului*, substantivele proprii sunt greu de încadrat între substantivele numărabile și nonnumărabile. Datorită faptului că numele propriu se atribuie unui singur obiect dintr-o clasă de obiecte numărabile, acestea se apropie de nonnumărabile. În același timp însă, posibilitatea ca mai multe obiecte dintr-o clasă să primească același nume este destul de ridicată. Acest fapt le apropie de clasa numărabilelor.

Posibilitatea de a folosi un substantiv propriu la plural, există în ambele limbi, iar înțelesul substantivelor este același. Exemplele de mai jos vor ilustra acest lucru:

- **Ionești** (*membrii familiei Ionescu*) – **die Müllers** (*membrii familiei Müller*)
- **Americile** - **die Amerikas** (*se referă la ambele continente cu numele de America*)
[...] *ocolind Cotrocenii pe șoseaua Bolintin* [...].

(*Enigma Otiliei*, p. 383)

[...] *die Briests sind schließlich auch nicht von schlechten Eltern.*

(în fond nici *familia Briest* nu provine din părinți răi.)

(*Effi Briest*, p. 25)

Substantivele proprii se încadrează în clasa substantivelor *singularia tantum* și *pluralia tantum*. Substantivele proprii *singularia tantum* denumesc un număr mic de obiecte sau corespund unei necesități de individualizare stricte. În această categorie intră *numele de corpuri cerești (Pluto, Ursa Mare, Sonne – Soarele), de instituții administrative (Academia Română, das Deutsche Parlament), numele unor evenimente istorice sau culturale (Revoluția Franceză, das Klassizismus).*

[...] *o firmă de tablă pe care scria COOPERATIVA PROGRESUL*

(*Vulpea*, p. 12)

[...] *ein Blechschild, darauf stand GENOSSENSCHAFT DER FORTSCHRITT.*

(*Der Fuchs*, p. 14)

Substantivele proprii *pluralia tantum* au doar formă de plural și denumesc *nume de localități (București, Popești), lanțuri muntoase (Carpații – Karpaten, Alpii – Alpen), sărbători (Paște – Ostern, Rusalii – Pfingsten)*. După cum se poate observa, în limba germană nu există nume de localități *pluralia tantum*. Întâlnim însă în ambele limbi determinanți adăugați substantivelor proprii nume de localități pentru a le deosebi (*Bolintin Deal, Bolintin Vale, Frankfurt am Oder, Frankfurt am Main, Frankfurt am Neckar*).

Pentru exemplificare am ales două enunțuri. În primul exemplu, observăm o concordanță între limba română și limba germană, însă cel de-al doilea exemplu ne arată că între cele două limbi pot apărea și diferențe între substantivele *pluralia tantum*. Această diferență nu se manifestă la nivelul întregii categorii, ci doar la nivelul anumitor termeni.

1. *Undeva dincolo de Carpați, [...].*

(*Vulpea*, p. 91)

[...], *das war hinter den Karpaten, [...].*

(*Der Fuchs*, p. 118)

2. [...] *în fiecare an, de Crăciun, [...].*

(*Vulpea*, p. 30)

[...] *jedes Jahr zu Weihnachten, [...].*

(*Der Fuchs*, p. 37)

În ceea ce privește categoria *cazului*, substantivele proprii au preluat în mare parte flexiunea substantivelor comune. În limba română, pentru cazul G și D la substantivele masculine folosim morfemul proclitic *lui*. Acest morfem se folosește și pentru numele de animale. Întâlnim în limba română contemporană tendința de extensiune a acestui morfem și la substantivele feminine (*lui Ioana*), cu toate că acestea au propria lor flexiune (*Ioanei*). În această situație limba germană prezintă diferențe considerabile, deoarece nu există nicio diferență între substantivele masculine și cele feminine. Ambele categorii folosesc la G -s (*Peters Auto-mașina lui Petru, Petras Mutter-mama Petrei*), formele de N, D, Ac fiind identice.

Am ales pentru exemplificare atât un nume propriu feminin, cât și unul masculin pentru a vedea diferențele din limba română, dar și pentru a demonstra faptul că în limba germană nu există diferențe între substantivele proprii feminine și cele masculine.

Ochii Clarei nu sunt fardați [...].

(*Vulpea*, p. 17)

Claras Augen sind nicht geschminkt [...].

(*Der Fuchs*, p. 21)

Mașina lui Pavel saltă, [...].

(*Vulpea*, p. 55)

Pauls Hand griff nach ihr [...].

(*Mâna lui Paul o apucă*)

(*Der Fuchs*, p. 263)

Determinarea substantivelor proprii prezintă și ea particularități, în sensul că nu realizează opoziția determinat /nedeterminat. În limba română, substantivele proprii acceptă determinarea cu articol nehotărât în special în scopuri stilistice (*un Sadoveanu* – un volum de Sadoveanu). Substantivele proprii se folosesc în general nearticulat, forma articulată fiind folosită pentru a marca diferența dintre N–Ac și V (*Ana - Ano, Pavel – Pavele*).

Otilio, poate lui domnul Felix îi e foame.

(*Enigma Otiliei*, p. 39)

Întâlnim unele substantive proprii a căror terminație poate fi confundată cu articolul hotărât, însă aceste substantive sunt nearticulate (*Radu, Timișoara, Bianca*).

Liviu e coleg de școală cu Paul, [...].

(*Vulpea*, p. 39)

Despre determinare în limba germană vom vorbi separat deoarece în cazul determinării cu articol hotărât diferențele dintre limba română și limba germană sunt mari. Un vorbitor de limba română ce dorește stăpânirea corectă a limbii germane nu va putea apela la convergențele dintre cele două limbi. În această situație va trebui să asimileze regulile gramaticale impuse de normele limbii germane. Similară cu limba română este folosirea articolului nehotărât și a articolului zero. În limba germană există câteva categorii de substantive ce trebuie folosite cu articol hotărât, în timp ce în limba română sunt nearticulate:

- nume de munți, mări, lacuri, râuri: *die Alpen (Munții Alpi), der Bodensee, das Mittelmeer (Marea Mediteraneană)*;
- nume de țări (atât la singular cât și la plural): *die Niederlande (Olanda), die USA (SUA), die Slowakei (Slovacia), die Schweiz (Elveția), der Sudan (Sudan)*;
- regiuni, strâmtori, canale: *die Normandie (Normandia), die Dobrudscha (Dobrogea), das Elsass (Alsacia), der Bosphorus (Bosfor)*;
- nume de străzi, clădiri, biserici, hoteluri, nave: *Thomaskirche (Biserica Sf. Toma), das Waldorf Astoria, die Carpathia (nava Carpathia)*;

- nume de ziare sau reviste: *der Spiegel, das Bild*.

Exemplul de mai jos prezintă un substantiv propriu articulat hotărât în limba germană, însă folosit nearticulat în limba română. Astfel, putem observa diferența la nivel de determinare între cele două limbi.

[...] *durch die lange Ebene, zur **Donau** tragen.*

(*Der Fuchs*, p. 44)

[...] *prin câmpia întinsă până la Dunăre.*

(*Vulpea*, p. 35)

3. Declinarea substantivelor proprii

Declinarea substantivelor proprii prezintă anumite particularități ce o deosebesc de cea a substantivelor comune, cu toate că acestea manifestă tendința de încadrare în modelul flexionar al substantivelor comune. Și din acest punct de vedere observăm diferențe între limba română și limba germană, deoarece declinarea substantivelor prezintă diferențe semnificative. Vom analiza separat declinarea substantivelor proprii, urmând să prezentăm un exemplu pentru a ilustra cele afirmate.

În limba română, substantivele proprii se manifestă în general ca substantive *invariable*, realizând genitivul și dativul cu ajutorul afixului proclitic *lui* specific substantivelor masculine (*lui Ion, lui Carmen*). Întâlnim și situații în care afixul *lui* este folosit alternativ cu indicii enclitici ai genitivului și dativului (*Radului, Tomei*). Aceste forme se folosesc mai ales în operele literare sau în expresii încetățenite (*Duminica Tomei* sau *Duminica Tomii*)

*Prin pădurea bradului / trece mama **Radului**.*

(www.versuri.ro)

*Vă reamintim că astăzi, la **Duminica Tomei**, numita și "Paștele blajinilor" în unele sate ies credincioșii la cimitir unde fac pomenire [...].*

(www.crestinortodox.ro)

*Ochii **lui Paul** erau pe jumătate închiși [...].*

(*Vulpea*, p. 83)

Declinarea substantivelor proprii manifestă anumite diferențe, în funcție de genul substantivului:

1. la substantivele feminine, forma de nominativ este identică cu cea de acuzativ: *-a (Ioana), -eea (Andreea), -ia (Maria)*. Genitivul și dativul singular au forma *-ei (Ioanei, Mariei)*. Pluralul are forma *-e* sau *-i*, unică pentru toate cazurile (*Ioane, Marii*);
2. pentru substantivele masculine, formele de nominativ și acuzativ sunt: *-u (Radu), -i (Mihai)* și *-a (Luca)*, formele de genitiv și dativ sunt *-lui (Radului)* sau *-ăi (Lucăi)*. Situațiile în care aceste substantive sunt folosite la plural sunt foarte rare.

Exemplele de mai jos ne vor demonstra faptul că în limba română nominativul cu acuzativul, precum și genitivul cu dativul substantivelor proprii feminine au forme identice. În germană însă, doar genitivul are formă diferită, fapt ilustrat și de exemplul:

- Clara** a adormit, [...] o lasă **pe Adina** singură.
(*Vulpea*, p. 10)
- Clara ist eingeschlafen*, [...] lässt **Adina** allein.
(*Der Fuchs*, p. 12)
- [...] spune *Adina* și maxilarele **Clarei** mestecă [...].
(*Vulpea*, p. 8)
- [...] sagt *Adina* und **Claras** Backenknochen [...].
(*Der Fuchs*, p. 8)
- Îi suflă **Adinei** părul de pe ceafă.
(*Vulpea*, p. 16)
- Er blies Adina* in den Nacken.
(*Vulpea*, p. 19)

În limba germană, declinarea substantivelor proprii se poate realiza în două moduri. Într-o primă situație substantivele proprii, indiferent de genul lor, au formă identică pentru nominativ, dativ și acuzativ, neexistând diferențe între cele două genuri (**Petra**, **Peter**) iar la cazul genitiv primesc *-s* (**Petras**, **Peters**). Nu avem însă forme de plural. Cea de a doua posibilitate se referă la numele de țări, continente, ape, instituții care formează genitivul cu ajutorul afixului *von*. Trebuie să menționăm că limbajul uzual folosește și varianta cu *-s*, forma afixată fiind considerată elevată (*Rumäniens Hauptstadt, die Hauptstadt von Rumänien – capitala României*). Helbig / Buscha (Helbig/Buscha; 2001:221) precizează că substantivele proprii sunt însoțite, în general, de articolul zero:

Die Eigennamen, die Maskulina und Neutra sind, folgen durchweg dem Singulartyp I, d.h., Akkusativ und Dativ sind endungslos und die Endung des Genitivs ist -s. [...] Personennamen stehen meistens mit Nullartikel. [...] Bei Nachstellung wird durch Umschreibung mit von + Dativ benutzt. [...] Feminine Personennamen verhalten sich grundsätzlich wie maskuline und neutrale Personennamen.

- Auch Grigores Mutter* war Arbeiterin in der Fabrik.
(Și mama lui Grigore era muncitoare în fabrică.)
(*Der Fuchs*, p. 101)
- [...] dann siehst du schon **den Turm von Kessin** oder richtiger beide.
(atunci vezi deja **Turnul din Kessin** sau mai corect pe ambele.)
(*Effi Briest*, p. 48)

În cazul substantivelor proprii putem observa diferențe considerabile între cele două limbi analizate din punct de vedere contrastiv, în special la nivelul determinării și declinării. În această situație se recomandă însușirea ca atare a normelor gramaticale ale limbii, pentru a evita greșelile de interferență.

Bibliografie

- *** *Gramatica Limbii Române*, V. Guțu Romalo (coord.), vol I, *Cuvântul*, vol. II, *Enunțul*, Ed. Academiei Române, București, 2005.
- *** *Gramatica limbii române*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, vol. I *Morfologia*, vol. II

Sintaxa, Editura Academiei, București, 1966.

*** *DUDEN, Die Grammatik*, vol.4, ediția a 7-a, Ed. Duden, Mannheim et al., 2005.

Avram, M., *Gramatica pentru toți, Humanitas, ediția a III-a, București*, 2001.

Helbig, G., Buscha, J., *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*, Ed. Langenscheid, Berlin, 2001.

Mihuț, L., Miuța, B., *Limba română. Sinteze. Exerciții*, Ed. Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2007.

Opere literare

Der Fuchs war damals schon der Jäger, Herta Müller, Ed. Fischer Taschenbuch, 2009.

Effi Briest, Theodor Fontane, Ed. Eduard Kaiser, Klagenfurt, f.a

Enigma Otiliei, G. Călinescu, Ed. Litera Internațional, București, 2010.

Încă de pe atunci vulpea era vânătorul, Herta Müller, Ed. Humanitas Fiction, București, 2009.